

Innhold

Forord til den norske utgaven	5
Om forfatterne	15
Kapittel 1	
Innledning	17
Omsorg og pedagogikk – barnehagens dobbeltsidige oppgave fra 1800-tallet og frem til i dag	18
Barns utvikling i førskoleårene	19
Ulike utviklingsoppgaver	20
Tilknytning og utforskning	22
Tilknytning er ikke det eneste som er viktig	23
Barnehagelærerens viktige rolle	24
Er det nyttig for små barn å gå i barnehage?	25
Bokens utforming	27
DEL I	
TILKNYTNING OG UTVIKLINGSPSYKOLOGI	31
Kapittel 2	
Tilknytningsteori og sentrale begreper	33
Begrepet tilknytning	34
Tilknytningsteoriens historie og forgrunnsfigurer	35
John Bowlby (1907-1990)	35
Mary D. Salter Ainsworth (1913-1999)	36
Hva innebærer tilknytning?	37
Tilknytningsatferd og tilknytningsrelasjon	38
Alle relasjoner er ikke tilknytningsrelasjoner	38
Tilknytningens evolusjonsbiologiske grunnlag	39

INNHOOLD

Hvordan utvikles tilknytning?	40
Forstadier til tilknytning	40
Tilknytningen begynner å utvikle seg	41
Tilknytningsatferden når sitt høydepunkt	42
En trygg base	43
Indre arbeidsmodell	45
Ulike tilknytningsmønstre	47
Fremmedsituasjonen	48
Trygg tilknytning	48
Utrygg, men organisert tilknytning	50
Desorganisert tilknytning	51
Hva avgjør hvilket tilknytningsmønster som utvikles?	53
Hvordan reagerer små barn på separasjoner?	53
Små barns reaksjoner ved daglige separasjoner	57
Forskning på hvordan daglige separasjoner påvirker små barn	57

Kapittel 3

Pedagoger som tilknytningspersoner	59
Allforeldreskap – små barns behov for flere omsorgspersoner	60
Hva er det som avgjør om en tilknytningsrelasjon utvikler seg?	61
Tilknytningshierarki – noen relasjoner er viktigere enn andre	62
Hvor mange tilknytningsrelasjoner kan barn ha?	65
Hvordan kan en tilknytningsrelasjon påvirke andre relasjoner?	66
Å kjenne igjen barns tilknytningsmønstre i barnehagen	67
Barn med trygg tilknytning	68
Barn med unnvikende tilknytning	69
Barn med ambivalent tilknytning	71
Betydningen av pedagogens egne tilknytningserfaringer	73
Tilknytningens betydning for oppdragelse og grensesetting i barnehagen ..	74
Tilknytningens betydning for hvor «enkelt å oppdra» et barn blir	74
Grensesetting – en nødvendig del av barneoppdragelsen	75
En uunngåelig konflikt mellom voksne og barn	76
Barnehageavdelingen som en trygg base	77

Kapittel 4

Tidlig tilknytning og senere utvikling	79
Indre arbeidsmodeller og deres funksjon	80
Barnets tenkemåte forandrer seg	83
Målinnrettet partnerskap og mentaliseringsevne	86

Tilknytning i førskoleårene og senere tilknytningsutvikling	88
Generell kontinuitet	88
Miljømessig stabilitet	88
Assimilering og automatisering	90
Regelmessig diskontinuitet	93
Den tidlige tilknytningen og andre utviklingsaspekter	95
Følelsesmessig reguleringsevne og mentalisering	96
Balanse mellom selvstendighet og relasjonsavhengighet	99
Problemløsningsevne	101

Kapittel 5

Faktorer som påvirker barns utvikling og tilknytningsbehov	104
Gutter og jenter	105
Alder	107
Sosioøkonomisk situasjon	109
Kulturell og språklig bakgrunn	111
Språk og kommunikasjon	112
Syn på tradisjoner og verdier	113
Foreldre med egne traumatiske opplevelser	114
Betydningen av sosialt nettverk	115
Temperament	115
Barn møter verden på ulike måter	116
Barnehagebarn med vanskelig temperament	118
Temperamentet påvirker tilknytningsbehovet i barnehagen	119
Å møte barn med forskjellig temperament	124

DEL II

TILKNYTNING I PRAKTISKE SITUASJONER I BARNEHAGEN

Kapittel 6

Tilvenning	129
Separasjoner aktiverer medfødte reaksjoner	130
Forskning på tilvenning	130
Å begynne i barnehage er stressende for små barn	131
Betydningen av å skape en trygg relasjon til minst én pedagog	132
Kontakt med jevnaldrende på godt og vondt	133
Tilvenningstiden varierer	134
Reaksjoner hos barn med trygg og utrygg tilknytning	135
Tilvenning i praksis	137
Å levere barnet i barnehagen	138

INNHold

Å ta imot barnet og familien	142
Når foreldrene skal gå	144
Vansker ved tilvenning	145
Å lære seg å spise og sove i barnehagen	147
Tilvenning av barn i ulike aldre	149

Kapittel 7

Levering og henting	151
Å bevege seg mellom to verdener	152
Overlevering	154
Mottakelse	155
Avskjed	157
Når overleveringen er vanskelig	159
Å komme i gang	160
Når det er vanskelig å komme i gang	163
Henting	166

Kapittel 8

Å ivareta barns tilknytningsbehov i barnehagen	169
Pedagogen er en tilknytningsperson hele dagen	170
Barnehagens fysiske miljø	173
Hverdagens rytme	174
Pauser og andre korte separasjoner	176
Å spise og hvile sammen med andre	179
Under samlingsstunden har vel ikke tilknytningen noen betydning?	181
Lek med andre barn	182
Lek i ro og fred	184
Utelek	185
Hjelp til å regulere følelser	187
Tilknytningshierarkier blir synlige i barnehagen	188

DEL III

NÅR LIVET ER LITT MER KOMPLISERT	191
---	-----

Kapittel 9

Forandringer i hverdagen	193
Små og store forandringer i barnehagen	194
Å få søsken	199
Når barnets foreldre går fra hverandre	202
Barnehagens betydning ved skilsmisser	203
Delt bosted	206

Dødsfall i familien	209
Barnehagen som foreldrestøtte i hverdagen	210
Kapittel 10	
Sårbare barn og sårbare foreldre	213
Sårbare foreldre	214
Sårbare barn	218
Sårbare barn i barnehagen	221
Pedagogen er en viktig person over lang tid	225
Kontinuitet, struktur og sensitivitet	227
Å opparbeide tillit tar tid	229
Å lære å leke	231
KONKLUDERENDE BETRAKTNINGER	235
Kapittel 11	
Betydningen av trygghet for lek og læring	237
Trygghet i barnehagen	238
Nye forutsetninger	240
Tilstrekkelige forutsetninger for å kunne ivareta trygghet	243
Betydningen av kunnskap om små barn i barnehagen	244
Barnehagen i et folkehelseperspektiv	246
Barnehagen som en trygg, morsom og lærerik virksomhet	249
Referanser	251